

Autori imena u knjizi pišu u obliku općenito korištenom u mađarskoj historiografiji, koji je uglavnom identičan onom u bazi podataka srednjovjekovne ugarske genealogije Pála Engela. Hrvatska imena pišu se u danas korištenom obliku, izuzev u slučajevima kada imaju općenito uobičajen oblik u mađarskoj historiografiji. Tako koriste Korbáviai (Torquatus) János umjesto Ivana (Torkvata) Karlovića. Kurziv znači da je oblik imena nesiguran, no to je vrlo rijetko slučaj u listama prelata i baruna. Autori su pokušavali identificirati prelate, koji su pisali samo svoja osobna imena u ispravama, i povezuju ih s određenim obiteljima. U arhontologiji su tako prelati napisani i s njihovim imenom i prezimenom.

Posljednji dio sveska je popis skraćena i kazalo imena spomenutih povijesnih osoba (bez uključivanja povjesničara iz korištene literature). Razrješenje obiteljskih odnosa biti će pisano tek u jedinstvenom kazalu za sva tri sveska ovog dijela arhontologije u planiranom trećem svesku.

Prvi svezak posljednjeg dijela srednjovjekovne ugarske arhontologije, kao što će to sigurno biti i planirani drugi i treći svezak, važno su postignuće i bit će sigurno korišten kroz dugo vremena kako od mađarskih tako i od stranih povjesničara. Zahvaljujući autorima.

Éva B. Halász

Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik 2016., 360 str.

U godini obilježavanja 950. obljetnice od prvog spomena Šibenika u ispravi hrvatskog kralja Petra Krešimira IV., Državni arhiv u Šibeniku objavio je monografiju koja je mnogo više od prigodnog izdanja i sasvim sigurno će uvelike pridonijeti boljem poznavanju ranonovjekovne šibenske povijesti, osobito poznavanju strukture stanovništva toga grada i njegove neposredne okolice. Riječ je o izdanju u kojem su izneseni rezultati recentnih istraživanja o stanovništvu Šibenika u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća, inače turbulentnom razdoblju osmansko-mletačkih ratova i kužnih pošasti čiji je utjecaj osobito zamjetan upravo na demografskom planu. S obzirom na to da je u hrvatskoj historiografiji prisutan nedostatak sustavnih demografskih, socijalno-topografskih i antroponimijskih studija o stanovništvu hrvatskih urbanih središta za razdoblje ranoga novog vijeka, pa tako i Šibenika, koje se uglavnom javljaju sporadično i najčešće ovise o dostupnosti izvora i o volji pojedinih istraživača da se uhvate u koštac s takvim tipom građe, studija Kristijana Jurana doista je iznimno vrijedan doprinos poznavanju spomenute tematike. Istaknimo da je riječ o vrlo detaljnoj studiji, zasnovanoj na analizi opsežnog arhivskog gradiva, ponajprije popisa stanovništva, ali i matica te brojnih privatnopravnih bilježničkih spisa, što je u konačnici rezultiralo sistematskim prikazom demografskog stanja i antroponimije žitelja ranonovjekovnog Šibenika i njegovih predgrađa.

Nakon *Uvoda* (7), autor u poglavlju *O literaturi, izvorima i metodologiji* (9-15) uz pregled dosadašnjih spoznaja o šibenskom stanovništvu (Stošić, Šupuk i Ostojić), iznosi podatke o novim izvorima korištenim pri izradi ove studije, ističući pri tom popise stanovništva iz Biskupijskog arhiva u Šibeniku te matične knjige i bilježničke spise, a osvrće se i na probleme vezane uz antroponomastiku i genealogiju s kojima se susreo pri analizi tog gradiva.

Kako bi čitatelju približio ozračje doba na koje se monografija odnosi, autor u poglavlju *Šibensko društvo u drugoj polovici 17. stoljeća* (17-19) donosi pregled ključnih povijesno-političkih zbivanja (dva rata i dvije kužne epidemije) te analizira njihov utjecaj na društvene strukture.

Zasebno poglavlje posvećeno je jednoj od izravnih posljedica tadašnjih korjenitih društvenih i demografskih promjena, a to je doseljavanje Morlaka u Šibenik i njegova predgrađa u periodu između Kandijskog i Morejskog rata (23-33).

Ključni podaci o žiteljima Šibenika i njegovih predgrađa izneseni su u poglavlju *Prezime- na, obitelji i rodovi prema popisima 1684.-1713.* (51-261). Nakon kratica i uputa za čitanje slijedi vrlo detaljna prezimenska baza podataka prema šibenskim prostorno-demografskim cjelinama: Grad (od Abbasa do Žornate), Dolac (od Adžića do Županovića), Varoš i Crnica (od Adžića do Žonjića) i Mandalina (od Armenčića do Vukšića). Baza podataka načinjena je pregledno – abecednim redom navedena su prezimena šibenskih obitelji s podacima o gradskim župama u kojima su živjeli pojedini članovi obitelji, a navedene su i datacije popisa stanovništva iz kojih su podaci preuzeti. Osobito je informativan dio baze u kojem su na temelju detaljne analize bilježničkih spisa i drugih izvora za svako prezime kronološkim redom navedeni svi dostupni podaci o članovima pojedine obitelji. To poglavlje nadopunjuju podaci o prezimenima, obiteljima i rodovima koji u popisima “nedostaju”, a doneseni su u dijelu naslovljenom *Miscellanea* (267-285). Abecednom popisu tih obitelji autor je pridružio razmatranja o socijalnoj topografiji, neplemičkoj gospodi i obrtnicima, težacima, Crničanima u Varošani u Gradu, Šibenčanima iz Bahće, Donjeg i Gornjeg polja, doseljenicima iz Senja, Bakra, Bosne i Hercegovine te naposljetku, o šibenskim Bugarima i Židovima.

Čitateljima će osobito korisni biti prilozi (289-345) s detaljnim popisima stanovnika po župama (1684.-1713.), a doneseni su i popisi birača rektora crkve sv. Lovre u Morinju (1666.-1700.).

Snalaženje olakšava *Kazalo toponima* (347-352), a na kraju se nalazi popis izvora i literature (353-357).

Najvrjedniji znanstveni doprinos ove monografije svakako je taj što su njezinim objavljivanjem kvalitetno nadograđene dosadašnje spoznaje o šibenskoj demografiji i antroponimiji don Krste Stošića, Ante Šupuka i Ivana Ostojića, a sukladno suvremenim znanstvenim uzusima postavljene su i nove znanstvene smjernice za daljnja istraživanja ove vrlo važne i nedovoljno istražene povijesne tematike. Osim što je monografija Kristijana Jurana o starim i novim stanovnicima Šibenika i njegovih predgrađa u metodološkom smislu izvrstan model za rad na temama iz demografije i antroponimije, nadamo se da će potaknuti i druge znanstvenike na daljnja istraživanja te da ćemo u budućnosti imati prilike čitati slične studije o Šibeniku, ali i o drugim dalmatinskim komunama.

Iva Kurelac

Nova zraka u europskom svjetlu. Hrvatske zemlje u ranome srednjem vijeku (oko 550 – oko 1150), ur. Zrinka Nikolić Jakus, Povijest Hrvata, sv. 1, gl. ur. Zoran Ladić, Matica hrvatska, Zagreb 2015., 655 str.

Slijedom projekta *Povijest Hrvata* pokrenutog sa svrhom priređivanja sinteze povijesti hrvatskih zemalja od srednjega vijeka do kraja 20. stoljeća, koji je započeo 2007., a iz kojeg je 2013. godine izašao peti svezak pod naslovom *U potrazi za mirom i blagostanjem. Hrvatske zemlje u 18. stoljeću*, Matica hrvatska objavila je 2015. njezin novi svezak. Radi se o kronološki prvom svesku edicije *Povijest Hrvata*, koji nosi naziv *Nova zraka u europskom svjetlu. Hrvatske zemlje u ranome srednjem vijeku (oko 550 – oko 1150)*, a čija je urednica Zrinka Nikolić Jakus. Sinteza opseže 655 stranica i podijeljena je, u skladu s koncepcijom čitave serije, na tri velike cjeline.